

креативність письменника та його вклад у розвиток художнього мовлення. Система метафор у повістях Василя Слапчука являє собою широкий простір для наукових досліджень. Перспективним вважаємо подальше вивчення метафор у творах митця, зокрема у поетичних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс. Теория метафоры. М.: Прогрес, 1990. 512 с.
2. Вербицька О. А. Ономазіологічні функції синестезійної метафори в українській мові (на матеріалі прикметників відчуття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 "Російська мова". Харків, 1993. 24с.
3. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. Київ: Радянська школа, 1965. 430 с.
4. Макаренко, Л. В. Метафори зорового класу в поетичному мовленні Юрія Клена. Херсон: Ви-во ХДУ, 2009. С. 84-89.
5. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: підручник / За ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
6. Слапчук В. Д. Клітка для неба. Київ: вид-во «Факт», 2007. 280 с.
7. Тищенко О. М. Метафора у поезіях Євгена Маланюка (семантико-функціональний аспект): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Київський національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. К., 1997. 16 с.
8. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. – Київ: Правда Ярославичів, 1997. 448 с.

Гончарук І.

Науковий керівник – доц.Вашиків Л. П.

ДРАМА «ПАВЛО ПОЛУБОТОК» КОСТЯ БУРЕВІЯ: ПРАВДА ХУДОЖНЯ ТА ІСТОРИЧНА

Феномен українського театру доби Розстріляного Відродження неодноразово досліджувався науковцями, проте деякі постаті заслуговують особливої уваги. Творча спадщина Костя Буревія є малодослідженою, однак ідейно-тематична спрямованість його історичної драми «Павло Полуботок», потреба переосмислення історії у постколоніальному суспільстві об'єктивують тему дослідження.

Мета статті – з'ясувати співвідношення історичної реальності та художньої правди у драмі К. Буревія «Павло Полуботок»; проаналізувати характер гетьмана Павла Полуботка у драмі.

Великий внесок у розвиток українського театру зробив Лесь Курбас. Саме час його діяльності прийнято вважати найпліднішим у розвитку українського модерного театру. Лесь Курбас від самого початку свого творчого шляху вловлював найновіші віяння європейського театру. В Україні поступово сформувалася своєрідна опозиція: театр корифеїв – театр Лесья Курбаса. Проте залишається багато ще не достатньо досліджених постатей драматургів модерного театру, наприклад, таких, як К. Буревій, в історичній драмі котрого знаходимо як риси нового театру Л. Курбаса, так і вплив епічного театру Б. Брехта.

Творчість Буревія є маловідомою через трагічні наслідки комуністичного терору 30-х років, що зупинив на злеті українське відродження 20-х років ХХ століття, знищуючи всіх, хто підтримував так звану «українізацію». Проте він залишився автором пародій, поем та історичної драми «Павло Полуботок», яку досліджували українські літературознавці Ю. Лавріненко, Ю. Ковалів, В. Школа, Л. Ромащенко, Р. Тхорук, І. Драч та ін. Написана 1928 року, драма була надрукована аж через 20 років у Мюнхені. Цей літературний твір є передовсім документом епохи, виразом підводних течій суспільного життя 20-х років ХХ ст.

Згідно з концепцією «герменевтичного кола», найбільш правильною є така інтерпретація художнього твору, в аналіз якої буде покладено не самий лише текст, а й враховано історичні реалії та біографічні відомості автора. Драма К. Буревія є цікавою під оглядом політичної рецепції подій, оскільки автор був добре обізнаний з політичною системою того часу, ба й більше, був одним із її активних діячів. Загалом, творча постать Костя Буревія – неоднозначна і загадкова. Ю. Лавріненко виділяє «три його життя». Перше – життя реального Костянтина Буревія: члена ЦК партії соціалістів-революціонерів, есерів. Через свою політичну діяльність

митцю довелося пережити 69 тюремних ув'язнень, три заслання на Північ, Сибір і дивовижні врятування від смерті. У 1922 році митець свідомо припинив свою політичну діяльність, упевнившись, що демократичні сили не в змозі подолати диктаторський режим. Потім розпочалося інше життя Буревія – життя міфічного Едварда Стріхи, радянського кар'єриста, що їздить дипкур'єром уряду СРСР та пише комуністично-футуристичні вірші, залишаючись невловимим пародистом радянської системи. Таким його знав очільник українського авангарду М. Семенко. Абсурдність політичної системи стала настільки нестерпною для чутливої душі митця, що він почав відверто висловлювати свою позицію під власним реальним прізвищем [4, с. 391].

К. Буревій – учасник літературної дискусії 1925 року. Книжка «Європа чи Росія. Шляхи розвитку сучасної літератури» містила докази, що опонували ідеалізованій концепції М. Хвильового про важливість Європи на шляху розвитку української культури. За словами літературознавців, Микола Хвильовий відповів Буревію памфлетом «Апологети писаризму». Також Буревій є автором історичної драми «Павло Полуботок», що виявила його авторські позиції як політика та митця. Зрештою, це стало причиною його трагічної долі.

У своїй драмі він порушив низку важливих державотворчих питань, на які намагався знайти відповідь. Його літературний твір водночас є унікальним з погляду авторського досвіду, адже Буревій багато працював у політичній сфері і знав політичну систему зсередини. Змальовуючи постать Полуботка, автор спирався на авторитетні праці: «Історію Русів», «Історію» О. Лазаревського та «Історію Малої Росії» М. Бантиша-Каменського, де гетьман змальований «сміливим, відважним, твердої вдачі вождем малоросіян», а ще – послуговувався народним баченням трагедії гетьмана [3].

Щодо загальних особливостей історичної радянської драми, то історичні сюжети використовувалися авторами для ілюстрації політичних інтересів соціалізму. Так, популярним було «переосмислення» козаччини, повстань проти поміщиків. Автори практично переробляли історію на свій лад, підлаштовуючи під вимоги ідеології. Лише у поодиноких випадках історичні п'єси були незалежними від спрямованості на масовізм. Буревій створює максимально наближений до реальності світ. Навіть імена персонажів, їх характеристики у драмі також базуються на свідченнях, що містяться у джерелах. Агіографічний образ Павла Полуботка, якого ми бачимо у драмі, реабілітує постать гетьмана в українській історії [5, с. 183]. Адже відомо, що гетьман був проголошений другим зрадником після Мазепи і трагічно загинув у стінах Петропавлівської в'язниці за права та свободи українців.

Розглядаючи образ ідеального політичного лідера під кутом зору політики, онтопсихології, соціології та філософії, можна зробити висновок, що гетьман Павло Полуботок – ідеальний лідер, керівник своєї держави. По-перше, він діє, незважаючи на несприятливі суспільно-політичні умови: пише царю листи, в яких просить дозволити Україні мати свого гетьмана, який міг би самостійно керувати своєю державою, скасувати низку принизливих указів, відіслати російських вельмож у Московію, адже вони незаконно володіють українськими землями. Крім того, він людина великого розуму, з цим згоджується навіть цар Петро I. Політика Полуботка раціональна, побудована на гуманістичних принципах, що є проривом порівняно зі закоренілим імпералізмом Московії. Політичні погляди гетьмана наближають українську політичну систему до європейської демократичної системи.

Звичайно ж, трагічна доля Полуботка неодноразово ставала сюжетом мистецьких творів. Існує декілька художніх творів, написаних різними авторами, в яких зображено трагедію гетьмана. Серед найвідоміших ліро-епічних творів подибуємо драматичну поему «Павло Полуботок» С. Руданського, а у драматургії, окрім однойменної драми К. Буревія [2], відома й історична трагедія О. Барвінського [1]. В результаті порівняльного аналізу згаданих п'єс ми простежили особливості зображення історичної правди. К. Буревій акцентує на трагедії гетьмана як особистості, а також розкриває трагедію українського народу. Він психологізує образ гетьмана, вводить у текст низку монологів, подає його характеристику через уста інших персонажів. Буревій не акцентує на зображенні масових сцен, вони служать фоном для зображення становища у країні [3, с. 155]. Натомість, трагедія О. Барвінського є мелодраматичною. У ній наявні декілька любовних сюжетних ліній, які, з одного боку, підсилюють опозицію «людина-суспільство», а з іншого – романтизують основну дію.

Досить розлогою є естетосфера драми, яка деталізує сприйняття історичної картини світу, запропонованої автором. Так, на проблемно-тематичному рівні драма є ілюстрацією особистої політичної позиції автора – антиімпералістичної. Крім того, естетосфера драми виявляється у створенні образів-символів. Символом України виступає квітка – золотий соняшник, її трактують як символ величчя, правосуддя, верховної влади. Ще одним символічним образом є образ смерті, традиційний для класичних літературних зразків. Оскільки сонце-соняшник – це символ життя, процвітання, то смерть є символом вищої свободи, завершення епохи. Отож, можна стверджувати, що драма побудована на дихотомії «життя – смерть», що виконує градаційну функцію у процесі розгортання сюжету. Естетизм драми «Павло Полуботок» також проявляється на рівні архітектоники. П'єса складається з 5 дій, у кожній дії міститься декілька частин, яким автор дає назву. Назва кожної частини сприяє емоційно-тематичній характеристиці епізодів драми.

Таким чином, драма «Павло Полуботок» К. Буревія є унікальним зразком української літератури, зорієнтованим на європейські принципи як у мистецтві, так і в політичній сфері. Автор розвінчує месіанську ідею «Третього Риму», показуючи крах Московської імперії з її імпералістичною позицією та необхідність повернення до демократично-гуманістичної політичної системи. Драмою «Павло Полуботок» автор застерігає український народ від необдуманих кроків, художньо виявляючи справжнє обличчя ворожої держави. Водночас цей літературний твір є виявом авторської реакції на історичну реальність ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінський О. Павло Полуботок, наказний гетьман України. Вінніпег, Монтгоба, Канада, 1922. 105 с.
2. Буревій К. Павло Полуботок: історична драма / К. Буревій // Березіль. 1991. №1. С. 17–119.
3. Іванова О. Образ Полуботка в історії та однойменній трагедії Костя Буревія // Літературознавчі студії. 2011. Вип. 31. С. 150-157
4. Кость Буревій (Едвард Стріха) // Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933: Поезія – проза – драма – есеї / упор. Ю. Лавріненко. К. : Смолоскип, 2002. С. 391–397.
5. Тхорук Р. Сакральний вимір героїчного в українській драматургії 1880-1920-х років / Р.Тхорук // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство: Збірник наукових праць / [Ред. кол. Я.О.Поліщук та ін.]. Вип. XIII. Рівне, 2004. С. 182-194.
6. Школа В. Агіографічність драми К. Буревія "Павло Полуботок" // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Філологічні науки. Запоріжжя, 2010. № 2. С. 362-366.

Думін М.

Науковий керівник – доц. Бабій І. М.

СЕМАНТИКО-ГРАМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТАФОР У ПОЕЗІЇ ОКСАНИ ЗАБУЖКО

«Метафора – вид тропа, що побудований за принципом подібності і служить одним із засобів посилення образності й виразності мови. Всяка метафора є переносно вжитим словом, що служить засобом образної художньої характеристики. Саме тому метафора широко використовується майстрами слова в процесі образного відтворення дійсності, її художнього, поетичного освоєння» [3, с. 40].

Вивчення метафори як образного засобу поступово набуває розширення з процесом розвитку мови. Здатність різних частин мови до метафоризації є однією з основних проблем, пов'язаних із дослідженням цього засобу.

Як зазначає І. Бабій, «основа процесу метафоризації – конкретне лексичне значення слова, яке при метафоризації зазнає складного процесу абстрактно-образного узагальнення, що виявляється у своєрідному нашаруванні на пряме значення переносного, яке виникає на тлі прямого завдяки відповідному лексико-семантичному оточенню й у зв'язку з оновленням його функцій» [1, с. 61].